

Anna-Karoliina Tetri

Perinteiset lapaset

Moreeni

Sisällys

Alkusanat	8	Neulominen	43
Suomalaisen käsineen historiaa	13	Materiaalit, työvälineet, mallitilkku	44
Käsineiden merkitys, symboliikka ja käsillä tekemisen taito	13	Neulontatekniikkaa	46
Käsineet ja perinteet	15	Käsineen suuosan neulominen	49
Käsineiden tekeminen arjessa	17	Virkkaaminen	55
Käsineet elinkeinona	19	Kirjovirkkaus	57
Erilaiset käsineet	21	Ohjeet	58
Rukkaset	21	Kansanomaiset kirjoneulelapaset	61
Kintaat ja jouhikkaat	21	Seiskarin Liisan kirjat	62
Lapaset	23	Seiskarin pienet kirjat	66
Sormikkaat	23	Tähtilapaset	68
Turvakot ja kalvosimet	24	Puffattu lapanen	73
Sota-ajan ja pula-ajan käsineet	26	Laperikkokirjat	77
Puhekielen eroja	28	Leppävirtalainen lapanen	80
Mallit	30	Lehtikirjat	84
Käsineen väri	32	Lapväärttin lapaset	88
Neulomisen taidon historiaa	35	Tetriniemen kintaat	92
Virkkauksen historiaa	37	Raussin Lienan kirjat	96
Neulakinnastekniikan historiaa	38	Keuruulaiset lapaset	98

Kolttasaamelaiset vanttuut	102	Virkattu käsine	160
Enontekiön lapaset	107	Konginkankaan kintaat	163
Kansanavun hiihtolapaset	111	Pirttikylän lapaset	166
Hammasraitalapaset Joroisista	115	Serafia Rinnan sulhasen rannekkeet	171
Sota-ajan purkulankalapaset	119		
Korsnäsin lapaset	123	Käsineen huolto	177
Armisen talon lapanen	127	Kansanomaisia kuviomalleja	179
Vilppulan rannikas	130	Puhekielen sanontoja	183
Kuolemajärven sormikkaat	135	Lähteet	187
Yksiväriset kansanomaiset käsineet	138	Kiitokset	192
Kierosaumainen kirkkolapanen	141		
Palmikkolapanen Punkalaitumelta	144		
Rannikkaat	148		
Kymiläiset puuvillasormikkaat	153		
Vikkelisormikkaat	156		

Alkusanat

Louis Sparren kirjoittamassa kirjassa *Kalevalan kansaa katsomassa – Muistiinpanoja Kauko-Karjalan retkeltä v. 1892* on kohta, joka kuvaa käsillä tehdyn kotitekoisen lapasen arvon romahtamista uusien muotivirtausten puskiessa maailmalta:

”Paitsi Nokeuksessa löytämiämme sukkamalleja, piirsimme Vonkajärvellä kauniisti ja omintakeisesti kirjottuja kintaita, ja myöskin Kostamuksessa haettiin, meidän kysellessämme aitoista kintaita ja sukkia, joissa oli aistikkaita ja omintakeisia kirjo-ompeuksia.

Se, ettemme olleet ennen nähneet tällaisia koristeltuja kintaita ja sukkia, johtui siitä, ettei sellaisia enää käytetä, vaan ne saavat jäädä arkkujen pohjalle uneksimaan menneistä ajoista, jolloin niiden kauniit ja aistikkaat värit ilahduttivat häälahjoina monia reippaita Karjalan miehiä. Nykyään niitä pidetään vanhana rojuna ja niiden asemasta annetaan sulhaselle lahjoina venäläisiä karttuuneja ja muita kankaita.”

Käsillä tehdystä, morsiamen itse luomasta, tuli ajan myötä roju. Ilmiö kuulostaa tutulta? Muistan hyvin nuoruudestani, miten kotona tehty tekstiili vaikutti kovin vanhanaikaiselta ja lapselliselta, kun kaupassa hohtivat uutuuttaan halvat ulkomaiset tavarat.

Kaatopaikat tursuavat tekstiilijätettä, ja halpatekstiilit aiheuttavat allergisia reaktioita. Kuitenkin meiltä on kadonnut suomalainen taidekäsityö, ja käsillä tekemisen taito on enemmän itseilmaisua kuin kestävään kehitykseen pyrkimystä. Perinteinen suomalainen lapanen oli ekotuote pitkällä elinkaarella. Silmukkakerroksiin oli piilotettu viestejä kotipaikasta ja tekijästä, ja vaivalla tehtyä tuotetta vaalittiin ja käytettiin loppuun asti.

Elämme aikakautta, jossa sodankäyneiden lapset ovat tulleet keski-ikään tai sen paremmalle puolelle. Oman suvun historia ja perinne alkaa kiinnostaa. Etsitään omia juuria ja kaivataan tarinoita. Toisen maailmansodan ja sen jälki-ajat kokeneilla säästäminen ja käsillä tekeminen oli verissä ilman sen suurempaa eksotiikkaa. Sota jätti jälkensä, omista perinteistä ravisteltiin irti ja tähdättiin kaikkeen uuteen: teollisuuteen, teknologiaan, pelkistettyyn muotoiluun.

Nykyinen tietoyhteiskunta vie taas ihmisiä vastaliikkeenä kohti omaa kansanperinnettämme. Folkloristiset vivahteet ovat lisääntyneet kulttuurin eri saroilla, myös käden taidoissa. Enää ei luoda pelkästään tietoisesti uutta, vaan halutaan etsiä omia perinteitä ja ammentaa niistä omaa identiteettiä ja tukea elämään.

Pelkistetty punavalkea lapanen 1800-luvulta ei ole enää tylsä tumpu. Se kertoo, miten isoisoisoäitisi eli. Paimentaessaan lehmiä kesäisellä niityllä hän neuloi kotikotonen pellavahame heiluen helppoa lapasmallia isolle lapsikatraalleen. Ahomatarat kukkivat polun varrella, ja se sai hänet miettimään, miten huomenna tullaan kuokan kanssa, kaivetaan mataran juuret ylös ja värjätään talven aikana itse kehrätty lanka porisevassa padassa punaiseksi.

Kädentaitojen saralla monet mallit ja tarinat ovat kuitenkin hautautuneet arkisina kaapin perälle ja muistin takalaariin. Onko sinulla tietoa, tarinoita tai malleja perinteisistä suomalaisista lapas- ja sukkamalleista? Lähettäisitkö niitä minulle? Yritän kerätä tietoa ja taitoa kädentaitojen alalta parhaan kykyni mukaan ja saada sitä mahdollisuuksien mukaan julkaistuksi.

Anna-Karoliina Tetri

www.tetridesign.com

*Vaari tupah tulee kova kouras,
laittaa muarim mustam päälle,
muarim musta kastuu,
vaarin kankija lauhtuu?*
(Lapaset laitetaan uunin päälle
kuivumaan) (Iitti)

Suomalaisen käsineen historiaa

Käsineiden merkitys, symboliikka ja käsillä tekemisen taito

Käsineet olivat ennen vanhaan tärkeä käyttötavara ja arvokas lahja. Niiden tekemiseen panostettiin, tekeminen vei aikaa, ja jokainen käsine käytettiin loppuun useamman paikkauskierroksen avuin. Pienilläkin esineillä oli merkitys elämässä. Käsineistä keksittiin sananlaskuja ja arvoituksia, ja käsineet pääsivät osaksi leikkejä.

Yhlest ovest mennäh viiteh kammarih? (litti)

Yks ov ja viis aittoa? (Lemi)

Istuu ko lapanen kinttaaseen. (Alavieska)

Ei tule kinnasta kivistä, somerosta sormikasta.

(somero = harjusora)(Maaninka)

Väreillä ja kuvioilla oli pelkkää visuaalista kauneutta suurempia symbolisia merkityksiä. Kun ei ollut vielä tietoa, uskottiin pienenkin esineen suojelemaan vaikutukseen. Hyväänä esimerkkinä tästä voi pitää punaista väriä, veren ja elämän väriä. Punaista lankaa käytettiin useasti kintaan suussa. Uskottiin, että punaisella langalla rajatulle alueelle tai muuten maagisilla kuvioilla suojatulle alueelle eivät pahat henget pääse ja että punaisella langalla pystytään estämään sairauksien leviäminen. Kädet olivat tarpeelliset, ja ne haluttiin pitää hyväkuntoisina.

Käsineiden kuviot kuvastivat jotain elämään liittyvää, kuten puunoksaa tai riekon jalkaa. Monet kuvioaiheet ovat myös kansainvälisesti monissa eri käsityötekniikoissa tun-

Miesten lapanen 1960-luvulta.

Malli on peräisin saksalaisesta mallikirjasta.

nettuja ja käytettyjä symboleja, joilla on samantyyppisiä merkityksiä kautta maailman. Tällainen on esimerkiksi auringon kiertoa symbolisoiva hakaristikuvio, joka tunnetaan Karjalassa nimellä *vääräpää*. Erilaiset kukkakuviot, kuten ruusu, ovat hedelmällisyyden symboleja. Kirjonnastakin tunnettua *elämänpuuta* on taas pidetty maailmankaikkeuden keskipisteenä. Geometriset kuviot ovat olleet hyvin yleisesti käytössä. Niihin on liittynyt myös kristillistä merkitystä, esimerkiksi tähti- ja ristikuvioissa. Kuvioilla on ollut kirkkoon viittaavia nimiä, kuten *muuttolintuset kirkon katonalla* tai *kirkon ikkuna*.

Esihistoriallisten löytöjen perusteella voidaan päätellä, että käsineitä on käytetty pitkään. Kylmässä pohjolassa ihmisen on täytynyt suojata kätensä pakkaselta. Käsineet ovat olleet tarpeellinen asuste, joka suojaa kylmältä ja kosteudelta, ja käsineet ovat olleet tarpeellinen käsien suoja työnteossa. Käsineiden tärkeydestä kertoo Kiukaisista peräisin oleva tulkinta raakuvan korpin äänestä. Ennen pakasta raakkuva korppi muistuttaa talon välle, että ”paikkaa rasas” eli muista paikata lapasesi.

Käytännön merkityksen lisäksi käsineet ovat olleet tärkeä osa kansanpukujen kokonaisuutta. Juhla-asuun kuuluivat käsineet, ja juhlakäsineistä tehtiin koristeellisia. Miesten juhlakäsineitä pidettiin vyöllä tai taskunsuussa roikkumassa niin että koristeltu käsineen suu näkyi. Karjalankannaksella kirjoneulelapasia käytettiin kyläillessä. Kau-

niilla kirjoneulekuviolla tai uudella värisävyllä haluttiin herättää huomiota ja ihastusta.

Naisten valkoisilla käsineillä kunnioitettiin juhlatilaisuuksia ja kirkkopyhiä. Valkoisten käsineiden lisäksi kirjoneuleiset lapaset ja sormikkaat olivat kirkkokäsineitä, ja värikkäiden kirjoneulekäsineiden käyttö pyhänä jatkui vielä 1900-luvulle.

Tietyillä alueilla kirjoneulelapasten kuviot ovat olleet tiiviisti yhteydessä paikallisiin ihmisiin ja heidän alueensa historiaan. Lisäksi kuvioita on nimetty niiden keksijöiden mukaan. Suomenlahden ulkosaarten ihmisillä lapasten kuviolla oli familiaalinen merkitys. Kuviot viestittivät omasta taustasta. Lapasten kirjoneulekuvioiden avulla sodan aikana mantereelle ruotsinkieliselle alueelle evakuoitujen ulkosaariston suomenkieliset asukkaat löysivät toisensa. Lapasen kuviosta pystyi tunnistamaan sukulaisensa.

Taito osata tehdä käsineitä siinä missä muitakin tekstiilejä on ollut merkittävä naisen avu ja varma tie naimisiin. Morsianehdokkaan arvo nousi monipuolisen kapiokirstun myötä. Köyhä morsian saattoi lähteä kuulutusten jälkeen talosta taloon kerjäämään villoja valmistukseksi sulhaselle kintaat.

Naisten käsillä tekemisen taidon päivän selvyys ja taitamattomien ihmisten halveksuminen paistaa läpi esimerkiksi kansanrunoudessa. *Kantelettaren* käsityörunoja pro gradu -työssään tutkinut Fia Mari Salo toteaa, että *Kantelettaressa* käsityöntekijät ovat jakautuneet selkeästi ahkeriin ja laiskoihin, kunnollisiin ja kelvottomiin. Naista voitiin kutsua omaksi kullaksi tai laiskaksi emärontiksi. Monessa runossa kosija käännähtää myös kannoillaan, kun tytön taitamattomuus pienen tiedustelun jälkeen käy ilmi. Toisaalta silloisen naisen rahan eli käsityön merkitystä myös kyseenalaistettiin.

Pyyä sulhoa sulolla.

Noin sanoi minun emoni,

Varotteli vanhempani:

”Elä vainen neito nuori,

Elä kasvava kananen,

Pyyä sulhoa sukilla,

Miestä kirjokintahilla

Paioilla kylän parasta,

Helmuksilla hempeintä;

Pyyä sulhoa sulolla,

Miestä mielisiivollasi,

Tavoilla tasaista miestä,

Ku’onnalla kunnollista!”

En minä piloinen piika,

En kuullut emon sanaa,

Pyysin sulhoa sukilla,

miestä kirjokintahilla,

Paioilla kylän parasta,

Helmuksilla hempeintä;

Sain ma suuttoman sukilla,

Kielettömän kintahilla,

Paioilla kylän pahimman,

Kylän herjan helmuksilla--

Sain miehen savilapion,

Korpilta nokan korian,

Perän pieneltä siviltä,

Sääret rannan raukujalta.

Kanteletar, Toisen kirjan runo 199

Mitä lie ikänsä tehnyt,

kuta mennehen kesosen,

kun ei kinnasta kutonut,

saanut sukkoa su’unki?

Tyhjänä tuli tupahan,

annitonna appelahan:

hiiret kopassa kopasi,

hörppäkorvat lippahassa!

Kalevala, ote Viidennestäkolmatta runosta

Käsineet ja perinteet

Oma merkityksensä käsineillä on ollut hautausperinteessä. Monella paikkakunnalla vainajalle oli tapana pukea viimeiselle matkalle mukaan valkeat käsineet. Joskus lapaset puettiin vainajalle vain talviaikaan, eli pukeutuminen oli säään mukaista, mutta usein myös muinakin vuodenaikoina. Ennen vanhaan perinteinä oli avata arkku, jotta surevat saivat jättää jäähyväiset vainajalle, ja hyvä vaatetus sukkinen ja kintainen oli tarpeen.

Kaukolassa, Viipurin läänissä, oli tapana tehdä vainajan kintaat neulakinnastekniikalla. Niitä tehtiin valmiiksi jo etukäteen talon aittaan valkeasta langasta roikkumaan ja odotamaan seuraavaa vainajaa. Oli suuri häpeä talon emännälle, jos vainajan varalle ei ollut kintaita. Henkilöltä, joka piti koristelemattomia valkoisia neulakintaita kädessään, saatettiin tiedustella, pitikö hän kuolleen kintaita. Kivennavassa, Viipurin läänissä, vanhat rouvat valmistautuivat itse kuoleman varalle. He kehräsivät valkeimmista villoista yksisäikeistä lankaa ja neuuloivat sitten itselleen kuololapikkaat eli kuololapaset. Omaisilleen he esittivät pyynnön asettaa tekemänsä käsineet käteensä, kun kuolema kohtaa.

Siinä missä vainajalla oli käsineet, myös hautajaisiin osallistuvien asusteisiin kuuluivat käsineet. Ruumissaatossa arkun kantajien varusteisiin ovat kuuluneet käsineet tähän päivään asti.

Käsineet ovat olleet merkittävä osa myös hääkulttuuria. Papin palkkio oli monasti käsinepari. Esimerkiksi 1800-luvun loppupuolella Etelä-Karjalan alueella pappi on saanut kintaat vihkimispalkaksi.

Ennen vanhaan sulhanen lähestyi ensin morsianehdokasta kosimalla kihlojen kera. Jos ja kun morsian vastasi kihlaukseen myönteisesti, hän antoi sulhasehdokkaalle vastalahjoja. Morsiamen puolelta ne olivat yleisesti erilaisia tekstiilejä. Esimerkiksi Mäntyharjulta on tieto vuodelta 1772, että sulhaselle riitti kosinta-aikaan morsiamen lahjoina muutamat lapaset ja sukat sekä nenäliina. Vastaavasti Messukylästä on tieto vuodelta 1740, että kihlattu antoi sulhaselleen pellavakangasta, kahdet villasukat sekä neljät sormikkaat.

Käsineet saattoivat kuulua osana kihlausseremoniaa. Karjalankannaksella tunnettiin kansanomaisen kihlaustapa, korentokihlaus (keppikihlus). Yksinkertaistettuna seremonia toimi niin, että sormus kulki morsiamelle kepin yli ja lapaset vastaavasti sulhaselle kepin ali. Tämän jälkeen juosttiin pikaisesti omille paikoille, jotta nopeampi saisi talossa vallan.

Ennen vanhaan morsian antoi uuteen taloon menessään uusille sukulaisilleen lahjoja. Erityisesti anoppia ja appea muistettiin lahjoin. Lahjat ovat vaihdelleen alueittain, mutta varsinkin itäisessä Suomessa, jossa seremoniallisuus ja julkinen lahjojen esittely olivat tärkeitä, käsineet ovat voineet olla osa morsiamen antimia. Sulhanen itse sai toki kanssa käsineitä häälahjaksi, samoin sulhasen veljet ja sisaret. Lahjoilla muistettujen joukossa oli myös sulhasen puhemies. Neulakintaat ovat olleet Itä-Suomessa osa puhemiehelle annettua palkkiota.

Läntisessä Suomessa hääseremonian lahjat ovat olleet enemmän pellavasta valmistettuja, kuten paitoja, itä- ja pohjoisosissa enemmän villaisia, kuten käsineitä. Suomalaisia häätapoja tutkineen Maija-Liisa Heikinmäen mukaan tyypillistä oli, että Itä-Suomessa miessukulaisille annettiin lapasia, useimmiten neulakintaita. Suomen länsiosissa näin toimittiin vain täydellisyyteen pyrkiessä.

Itä-Suomessa monen morsiamen velvollisuuksiin kuului viedä lahjat eli antimet myös etäisille sukulaisille, kuten isovanhemmille, tädeille, sedille yms. sekä palvelusväelle. Hirvensalmelta on maininta vuodelta 1853 morsiamesta, joka jakoi näille etäsukulaisilleen sukkaa ja lapasia. Ottaen huomioon silloisen tyypillisen perheeseen kehräys- ja neu-lontatyötä oli riittänyt vuosiksi. Tytöt aloittivatkin kapiokirstun täyttämisen jo nuorina.

Häiden yhteydessä piti morsiamen muistaa myös häätoimitsijat eli morsiamen noutajat, saattajat sekä häävieraat. Esimerkiksi Viipurin läänissä Muolaalla annettiin kirjoneulelapasia häätoimitsijoille kiitokseksi. Vuokselasta 1900-luvun vaihteesta muistetaan, että eräs morsian toi orsikka uuteen kotiinsa 30 kirjoneulelapasen verran. Vesi-

lahden pitäjältä on tieto talvikäräjiltä vuodelta 1778, että morsiamen piti antaa häissä jokaiselle kutsuvieraalle 4–5 kynärää palttinaa sekä lapaset. Neuleiden merkitys morsiamen kappioissa väheni 1900-luvun alkupuolella samaan aikaan kun häätavat muuttuivat muutenkin yleisesti.

Käsineet kuuluivat morsiamen häälahjoihin, mutta myös hääseremonian pukeutumiseen. Kaikkiin kirkonmenoihin osallistuttiin käsineet kädessä. Lemillä vielä 1900-luvun vaihteessa naisille neulottiin valkoisesta puuvillalangasta sormikkaat, joita käytettiin niin ehtoollisella kuin vihille mentäessäkin. Sormikkaista pyrittiin tekemään mahdollisimman kauniit ja kämmenselkä sekä suu koristeltiin kuviolla, joita kutsuttiin lasiruuduiksi, reikäkoukuiksi ja viistokkaiksi. Kuviot saatiin neulomalla vuorotellen ka-

ventaan ja lisäksi niin että muodostui reikiä, joista kuviot muodostuivat.

Sormikkaiden käyttö kirkonmenojen yhteydessä väheni muodin ja asenteiden muututtua paikkakunnittain. Antti Kujalan muistiinpanoissa Elimäeltä vuosilta 1903–1915 todetaan valkeiden kirkkosormikkaiden käytöstä: ”täh aika ei enään sellasii ruukata eikä paljo minkäänlaisii, muuta kun jotkuu viinit ja ittestäh pitäväiset piat ruukaa sellasii vaatesormikkahii.”

Talonväki kotitöitä tekemässä Säkkijärvellä 1800-luvun loppupuolella.

Kuva: Museovirasto.

Käsineiden tekeminen arjessa

Käsineiden, siinä missä muidenkin käsitöiden, tekeminen on ollut ajanvietettä mutta ensisijaisesti kuitenkin hyödyllistä työtä. Ihmiset olivat tottuneet työntekoon, eikä joutilaisuutta katsottu hyvänä. Vanhemmat ihmiset, joiden kunto ei kestänyt enää raskaampia töitä, tekivät erilaisia käsineitä, jottei aika tullut pitkäksi. Työt tulivat myös tarpeeseen.

Naiset neuloivat kesäisin kävellessään niittyreissuilla lehmien perässä. Maitoleili kolisi selässä ja neulepuikot kilkattivat kädessä. Talvisin neulottiin puhdetöinä. Koko ajan oli neulottava, jotta jokainen perheenjäsen sai lapasensa. ”Käsin tikkaan kaikki”, kertoo perholainen Tyynelän emäntä vuonna 1928. Hän neuloi joka syksy kahdet lapaset jokaiselle yhdelletoista lapselleen. Kaksikymmentäkaksi lapasparia vaatii sutjakkaat sormet. Eikä urakka pelkkiin lapasiin lopunut.

Tekemisen taito opetettiin jo nuorena. Ensimmäinen työ, jolla moni nuori viisi-kuusivuotias tyttö aloitti neulomisen, oli sukkanauha, jota tehtiin aina oikeaa neulomalla. Ei ollut mitenkään tavatonta, että jo 8-vuotias tyttö neuloi sukkia tai lapasia pellon laidalla aikuisten tehdessä raskaampia töitä. Oppi kulki sujuvasti äidiltä tyttärelle. Tyyni Vahterin virkamatkoilta luovutetun Karjalan alueelta keräämistä muistiinpanoista vuosina 1929–1934 käy ilmi, samoin kuin monista lähteistä, että hyvää käsityötaitoa pidettiin niin idässä kuin lännessäkin päivän selvyytenä ja edellytyksenä miehen saamiselle. Vanhemmat saattoivat myös sätitiä taitamatonta tytärtä.

Taitamaton nainen joutui peittelemään tilannetta ja hankkimaan neuletyöt mieheltä salassa. Kalle Jooseppi Koskisen muistiinpanoista Kiukaisista vuodelta 1894 kerrotaan seuraavaa: ”Siellä missä naiset on peukalo keskellä kämmentä ja muuten ovat laiskoja, kudotaan kutimet mäkimmämmoin tykönä ja palkka maksetaan leivässä, ryyneissä yms. ruoka-aineissa, jotka kuljetetaan sillä ajalla kun miehet eivät ole kotona.”

Sormikkaiden ja lapasten tekeminen oli selkeästi naisten töitä. Naisten käsitöissä oli maatalousyhteiskunnas-

sa määräpäiviä, milloin minkäkin piti olla valmiina. Kekreinä eli marraskuun alussa pyhänmiestenpäivän aikaan piti lankoja olla kehrättyinä jo muutama valmis vyyhti. Keväällä kaikki työt, niin kankaat kuin neuletyötkin, piti saada valmiiksi Yrjön päivään eli 23.4. mennessä.

Ennen naisten ja miesten töillä oli selkeät rajat ja naisten hommia pidettiin hyvin epämiehekkäinä. Totuus kuitenkin on, että Suomessa myös miehet neuloivat. Suhtautuminen miesten neuletöihin vaihteli kuitenkin paikkakunnittain. Pohjois-Karjalassa luonnehdittiin lapasten tekoa akkojen työksi. Lisäalassa 1900-luvun alun asenne miesten neuletöihin oli, että olisi ollut suuri häpeä, jos mies olisi istunut puikot kädessä neulomassa. Etelä-Pohjanmaalta Kauhajoelta puolestaan muistetaan vastaavalta ajalta innokas neulojapappa, joka teki rasoja myyntiin, ja aina jos jollakulla oli tarvetta lapasille, niin häneltä löytyi.

Alavieskassa tunnettiin 1900-luvun alussa Johannes Rajaniemi innokkaana neulojana. Tai kuten paikkakunnalla ilmaistiin, Rajaniemi kutoi tikulla kujelmaa. Hänellä oli tapana tulla istumaan iltaa naapuriin, kökkään, kujelma mukanaan ja neuloa sukkia ja lapasia. Paikkakunnalla tiedettiin noina aikoina myös muita neulovia miehiä, mutta Rajaniemen neuletyöt ovat jääneet ihmisille mieleen.

Miesten neulominen saattoi liittyä myös ammatinkuvaan. Pitäjässä kiertävä miesräätäli oli usein neulomistaitoinen, ja hänen mukanaan levisivät uusimmat mallit. Toisaalta miesten neulomiseen saattoi liittyä pakko. Jos perheen lapset jäivät äidistä orvoksi, isän oli opetettava lapset ja pojat neulomaan, jotta perheelle saatiin sukkia ja lapasia. Pojat neuloivat myös perheissä, joissa lapsikratas oli poikavaltainen. Miehen neulomista saatettiin pakkotilanteissa pitää myös varjeltuna salaisuutena, hiljaisena häpeänä, jonka kaikki tiesivät, mutta josta ei puhuttu.

Joskus mies saattoi neuloa, koska sopivia käsineitä ei löytynyt. 1900-luvun alkupuolella passipoliisinä Viipurissa toiminut mies kertoo neuloneensa itselleen sopivat sormikkaat kaksinkertaisesta kalastajanlangasta. Hän oli isokätinen, eikä mistään löytynyt sopivia sormikkaita. Pas-